

ΓΕΝΙΚΟ ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ Ι

ΘΕΜΑ Α

A1. Υδατικό διάλυμα ηλεκτρολύτη έχει $pH=7$. Αυτό σημαίνει ότι το διάλυμα ...

- α. είναι ουδέτερο.
- β. είναι ρυθμιστικό.
- γ. είναι όξινο αν η θερμοκρασία είναι μεγαλύτερη από $25^{\circ}C$.
- δ. είναι βασικό αν η θερμοκρασία είναι μεγαλύτερη από $25^{\circ}C$.

Μονάδες 5

A2. Σε αρχικό όγκο V υδατικού διαλύματος της ασθενούς βάσεως B $0,1M$ θα αυξηθεί το pH του τελικού διαλύματος αν προσθέσουμε στο αρχικό όγκο, όγκο V ...

- α. διαλύματος B $0,1M$.
- β. διαλύματος B $0,05M$.
- γ. διαλύματος B $0,2M$.
- δ. διαλύματος HCl $0,1M$.

Μονάδες 5

A3. Πιο δραστική ένωση στις αντιδράσεις προσθήκης είναι...

- α. η αιθανάλη.
- β. η προπανόνη.
- γ. η $C_6H_5 - CH = O$.
- δ. η μεθανάλη.

Μονάδες 5

A4. Η ενέργεια που ανταλλάσσεται με το περιβάλλον κατά την πραγματοποίηση μιας χημικής αντίδρασης υπό σταθερή πίεση ισούται με τη συνολική ...

- α. ενθαλπία.
- β. χημική ενέργεια.
- γ. μεταβολή εσωτερικής ενέργειας.
- δ. μεταβολή ενθαλπίας.

Μονάδες 5

A5. Να συμπληρώσετε τις αντιδράσεις (προϊόντα και συντελεστές)

- α. $CH_2 = O + CuSO_4 + NaOH \rightarrow$ (2 μονάδες)
- β. $FeCl_2 + K_2Cr_2O_7 + HCl \rightarrow$ (3 μονάδες)

Μονάδες 5

ΘΕΜΑ Β

B1. Να προσδιορίσετε την θέση των στοιχείων ${}_{20}Ca$, ${}_8O$, ${}_{15}P$ στο Περιοδικό Πίνακα (μονάδες 3). Να κατατάξετε τα στοιχεία αυτά κατά αύξουσα ενέργεια πρώτου ιοντισμού και κατά αύξοντα αριθμό μονήρων ηλεκτρονίων που περιέχουν στη θεμελιώδη κατάσταση (μονάδες 4)

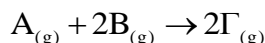
Μονάδες 7

B2. Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις ως σωστές ή λάθος. Να δικαιολογήσετε τις απαντήσεις σας

- α. Η αύξηση της θερμοκρασίας αυξάνει γενικά την ταχύτητα μιας αντίδρασης,
- β. Η διάλυση $1 \text{ mol } CH_3OH$ σε 1 L νερό δίνει διάλυμα όξινο.
- γ. Η φαινολοφθαλεΐνη (με σταθερά $K_a = 10^{-9}$) είναι κατάλληλος δείκτης για ογκομέτρηση διαλύματος NH_3 με πρότυπο διάλυμα HCl
- δ. Το μόνο απαιτούμενο για να συγκρουστούν αποτελεσματικά δύο μόρια είναι οι κινήσεις τους να έχουν σωστό προσανατολισμό.
- ε. Είναι δυνατή η ταυτοποίηση του περιεχομένου τριών δοχείων που περιέχουν αιθανόλη, οξικό οξύ και μεθανικό οξύ με την χρήση μόνο όξινου με H_2SO_4 διαλύματος $KMnO_4$.

Μονάδες 10

B3. Έστω μέσα σε δοχείο λαμβάνει χώρα η αντίδραση:

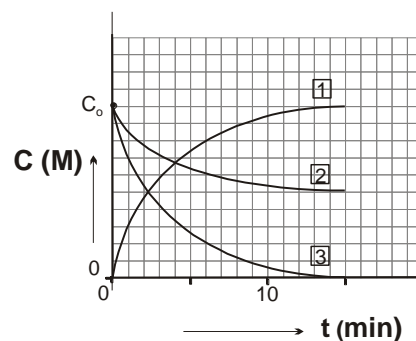
Στο διάγραμμα εμφανίζεται η μεταβολή της συγκέντρωσης των σωμάτων σε συνάρτηση με το χρόνο.

α) Σε ποια ουσία αντιστοιχεί η κάθε καμπύλη του διαγράμματος; (μονάδες 2)

β) Εξηγήστε ποιες προτάσεις από τις παρακάτω είναι σωστές και ποιες λανθασμένες (μονάδες 2)

I) Το αρχικό μίγμα των A και B είναι ισομοριακό.

II) Η αντίδραση καταλήγει σε χημική ισορροπία

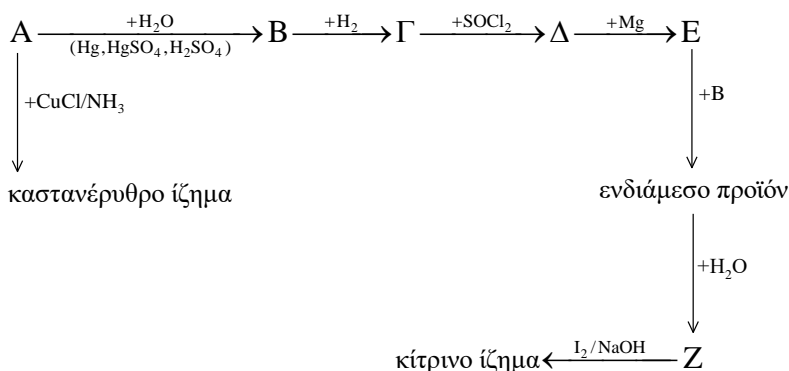
Μονάδες 4

B4. Η θέση της χημικής ισορροπίας $A_{(g)} + kB \rightleftharpoons 3\Gamma_{(g)}$ δεν μεταβάλλεται αν μεταβληθεί ο όγκος του δοχείου, υπό σταθερή θερμοκρασία. α) Να προσδιορίσετε τη φυσική κατάσταση του B και τη τιμή του συντελεστή k; β) Η μείωση της θερμοκρασίας υπό σταθερό όγκο οδηγεί την αντίδραση προς τα αριστερά. Να αιτιολογήσετε αν η αντίδραση είναι εξώθερμη ή ενδόθερμη.

Μονάδες 4

ΘΕΜΑ Γ

Γ1. Στο παρακάτω διάγραμμα μετατροπών να προσδιοριστούν οι οργανικές ενώσεις A, B, Γ, Δ, E και Z.

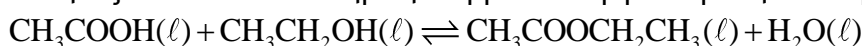

Μονάδες 6

Γ2. Ισομοριακό μίγμα περιέχει τρεις μη κυκλικές κορεσμένες οργανικές ενώσεις (από τις ομόλογες σειρές των αλκοολών, των καρβονυλικών ενώσεων ή των αιθέρων) με τρεις άνθρακες στο μόριό τους. Το μίγμα χωρίζεται σε τρία ίσα μέρη. Επίδραση Na στο πρώτο μέρος παράγει 1,12 L H₂. Επίδραση στο δεύτερο μέρος I₂ / NaOH οδηγεί στην παραγωγή 78,8 g κίτρινου στερεού. Το τρίτο μέρος αποχρωματίζει πλήρως 400 mL όξινου με H₂SO₄ διαλύματος KMnO₄ 0,1 M. Να προσδιορίσετε τους συντακτικούς τύπους των τριών ενώσεων. Δίνονται οι σχετικές ατομικές μάζες C: 12, H:1, I: 127.

Μονάδες 9

Γ3. Μίγμα περιέχει 3 mol CH₃CH₂OH και 3 mol CH₃COOH όγκου 300 mL. Σε κατάλληλες συνθήκες αποκαθίσταται χημική ισορροπία σύμφωνα με την αντίδραση

της οποίας η σταθερά χημικής ισορροπίας είναι $K_c = 4$. α) Να υπολογίσετε τις ποσότητες των διάφορων ουσιών στη χημική ισορροπία (μονάδες 5). β) Να υπολογίσετε την ποσότητα σε mol του νερού που πρέπει να αφαιρεθεί από το παραπάνω μίγμα ισορροπίας ώστε η ποσότητα του παραλαμβανόμενου εστέρα να αυξηθεί κατά 12,5% (μονάδες 5). Ο συνολικός όγκος των υγρών σε όλες τις παραπάνω μεταβολές παραμένει σταθερός και ίσος με 300 mL

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Δ

Σε σχολικό εργαστήριο μια ομάδα μαθητών προσπαθεί με την χρήση πεχαμέτρου να προσδιορίσει τις συγκεντρώσεις διαφόρων διαλυμάτων οξέων και να απαντήσει στα παρακάτω ερωτήματα

Δ1. Ποια είναι η συγκέντρωση διαλύματος Y1 CH_3COOH του οποίου το pH μετρήθηκε ίσο με 2,5;

Μονάδες 4

Δ2. Ποια είναι η συγκέντρωση διαλύματος Y2 CH_3COOH αν σε 200 mL διαλύματος Y2 διαλύσαμε 3,28 g CH_3COONa (χωρίς μεταβολή του όγκου του διαλύματος) και το pH του ρυθμιστικού διαλύματος που προέκυψε μετρήθηκε ίσο με 5;

Μονάδες 5

Δ3. Ποια είναι η συγκέντρωση διαλύματος οξέος HA (σταθερά ιοντισμού HA: $K_{a\text{HA}} = 2 \cdot 10^{-6}$) το οποίο βρίσκεται σε κοινό διάλυμα με οξύ HB (σταθερά ιοντισμού HB: $K_{a\text{HB}} = 6 \cdot 10^{-6}$), συγκέντρωσης $C_{\text{HB}} = 0,1\text{M}$, και το pH του κοινού διαλύματος είναι ίσο με 3;

Μονάδες 8

Δ4. Ποια είναι η συγκέντρωση διαλύματος Y3 H_2SO_4 του οποίου, μέσω της μέτρησης του pH, η συγκέντρωση των $[\text{H}_3\text{O}^+]$ προσδιορίστηκε ίση με 0,11 M; Η σταθερά δεύτερου ιοντισμού του H_2SO_4 $K_{a2} = \frac{11}{9} \cdot 10^{-2}$. Οι απαιτήσεις ακρίβειας της μεθόδου απαιτούν τη μη χρήση συνήθων προσεγγίσεων.

Μονάδες 8

Οι συνήθεις προσεγγίσεις ισχύουν στα ερωτήματα Δ1 έως και Δ3. Οι μετρήσεις έγιναν στους 25°C όπου η σταθερά ιοντισμού του νερού είναι $K_w = 10^{-14}$ και η σταθερά ιοντισμού του CH_3COOH είναι $K_a = 2 \cdot 10^{-5}$). Δίνονται οι σχετικές ατομικές μάζες C: 12, H:1, O: 16 και Na: 23)

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΘΕΜΑ Α

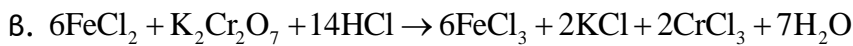
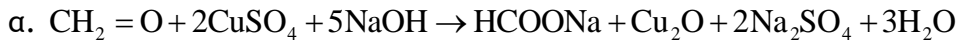
A1) δ

A2) γ

A3) δ

A4) δ

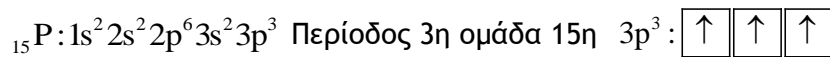
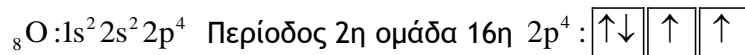
A5)

ΘΕΜΑ Β

B1.

Οι ηλεκτρονιακές δομές των στοιχείων, η θέση τους στο Π.Π. και τα ηλεκτρόνια της υποστιβάδας που συμπληρώνεται τελευταία τοποθετημένα σε τροχιακά είναι:

Η ενέργεια πρώτου ιοντισμού του ${}_{8}\text{O}$ είναι μεγαλύτερη από του ${}_{15}\text{P}$ γιατί το ${}_{8}\text{O}$ είναι πιο πάνω και δεξιότερα του ${}_{15}\text{P}$. Η ενέργεια πρώτου ιοντισμού του ${}_{15}\text{P}$ είναι μεγαλύτερη από του ${}_{20}\text{Ca}$ γιατί ο ${}_{15}\text{P}$ είναι πιο πάνω και δεξιότερα του ${}_{20}\text{Ca}$.

Άρα κατά αυξανόμενη ενέργεια πρώτου ιοντισμού τα στοιχεία είναι: ${}_{20}\text{Ca} < {}_{15}\text{P} < {}_{8}\text{O}$

Από τα ηλεκτρόνια των υποστιβάδων που συμπληρώνονται τελευταίες βλέπουμε ότι κανένα μονήρες e δεν έχει το ${}_{20}\text{Ca}$ δύο το ${}_{8}\text{O}$ και τρία ο ${}_{15}\text{P}$. Σειρά: ${}_{20}\text{Ca} < {}_{8}\text{O} < {}_{15}\text{P}$

B2.

α. Σωστό. Η αύξηση της θερμοκρασίας προκαλεί αύξηση της μέσης κινητικής ενέργειας των αντιδρώντων μορίων με συνέπεια να αυξάνεται ο αριθμός των αποτελεσματικών συγκρούσεων.

β. Λάθος. Η CH_3OH έχει σταθερά ιοντισμού (K_a) με τιμή μικρότερη από την σταθερά αυτοϊοντισμού του νερού (K_w) οπότε δεν αντιδρά με το νερό και το διάλυμα παραμένει ουδέτερο.

γ. Λάθος. Η φαινολοφθαλεΐνη αλλάζει χρώμα σε βασικό pH ενώ το κατά την ογκομέτρηση διαλύματος NH_3 με πρότυπο διάλυμα HCl στο ισοδύναμο σημείο υπάρχει στο διάλυμα NH_4Cl το οποίο καθιστά το διάλυμα όξινο.

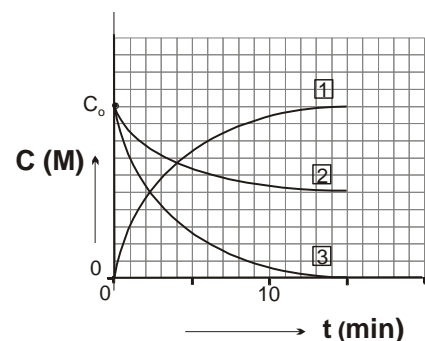
δ. Λάθος. Απαιτείται τα συγκρουόμενα μόρια να έχουν και την κατάλληλη ταχύτητα.

ε. Σωστό. Στην αιθανόλη θα παρατηρήσουμε αποχρωματισμό του διαλύματος KMnO_4 στο οξικό οξύ καμία μεταβολή και στο μεθανικό οξύ θα παρατηρήσουμε αποχρωματισμό του διαλύματος KMnO_4 αλλά και παραγωγή αερίου CO_2 .

B3.

α) Στο διάγραμμα οι καμπύλες 2 και 3 παριστούν τα αντιδρώντα. Η 2 παριστά το Α και η 3 το Β, γιατί το Β καταναλώνεται με διπλάσιο ρυθμό από το Α όπως προκύπτει από τους συντελεστές που έχουν στην χημική αντίδραση. Η καμπύλη 1 αντιστοιχεί στο προϊόν Γ.

β)

Ι) Σωστό. Τα δύο αντιδρώντα ξεκινούν την αντίδραση με την ίδια συγκέντρωση όπως φαίνεται από το διάγραμμα.

ΙΙ) Λάθος. Η αντίδραση σταματά μόλις η ποσότητα του Β καταναλώνεται πλήρως. Στην χημική ισορροπία πρέπει να συνυπάρχουν και οι τρεις ουσίες.

B4. α) Αφού η χημική ισορροπία $A_{(g)} + kB \rightleftharpoons 3\Gamma_{(g)}$ δεν μεταβάλλεται αν μεταβληθεί ο όγκος του δοχείου σημαίνει ότι τα mol αερίων στα δύο μέρη της αντίδρασης πρέπει να είναι ίσα. Για να συμβαίνει αυτό το Β πρέπει να είναι αέριο και να έχει συντελεστή 2. β) Αφού η μείωση της θερμοκρασίας οδηγεί σε μείωση της απόδοσης της αντίδρασης, δηλαδή η αντίδραση πηγαίνει προς τα αριστερά. Σύμφωνα με την αρχή Le Chatelier το σύστημα τείνει να αυξήσει την θερμοκρασία άρα η αντίδραση προς τα αριστερά είναι εξώθερμη η αντίδραση και προς τα δεξιά ενδόθερμη, δηλαδή: $A_{(g)} + kB \rightleftharpoons 3\Gamma_{(g)}, \Delta H > 0$

ΘΕΜΑ Γ

Γ1.

A: $CH \equiv CH$, B: $CH_3CH = O$, Γ: CH_3CH_2OH , Δ: CH_3CH_2Cl , E: CH_3CH_2MgCl , Z: $CH_3\overset{OH}{\underset{|}{CH}}CH_2CH_3$

Γ2.

Οι αλκοόλες αντιδρούν με το νάτριο σύμφωνα με την αντίδραση

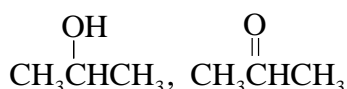
$ROH + Na \rightarrow RONa + \frac{1}{2} H_2$ Τα mol υδρογόνου είναι $n_{H_2} = \frac{1,12}{22,4} L = 0,05 mol$ Άρα από την

στοιχειομετρία της αντίδρασης τα mol της αλκοόλης ή των αλκοολών στο κάθε μέρος του μίγματος είναι διπλάσια των mol του υδρογόνου δηλαδή $n_{ROH} = 0,1 mol$.

Τα mol των ουσιών που δίνουν την ιωδοφορμική είναι ίσα με τα mol του ιωδοφορμίου που

παράγεται δηλαδή $n_{CHI_3} = \frac{78,8}{394} = 0,02 mol$ Η τιμή αυτή σε συνδυασμό με την τιμή

$n_{ROH} = 0,1 mol$ μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι δύο ουσίες δίνουν την ιωδοφορμική και αυτές με τρεις άνθρακες είναι οι:

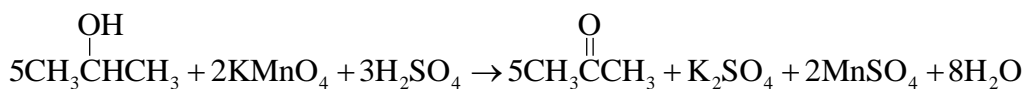

και περιέχονται σε ποσότητα 0,1 mol η καθεμία σε κάθε μέρος του μίγματος.

Η ποσότητα $KMnO_4$ που απαιτήθηκε είναι:

$$n_{KMnO_4} = C \cdot V = 0,1 \cdot 0,4 mol = 0,04 mol$$

Από τις δύο ουσίες οξειδώνεται μόνο η 2 προπανόλη σύμφωνα με την αντίδραση:

Από την στοιχειομετρία της αντίδρασης

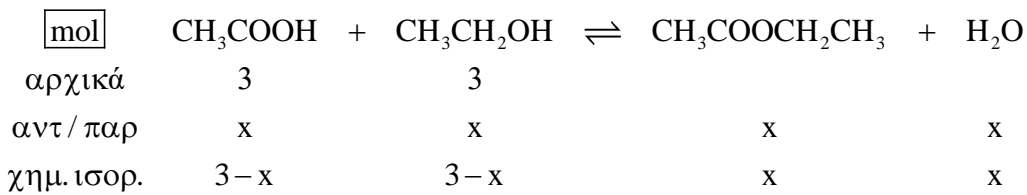
5 mol $CH_3CH(OH)CH_3$ απαιτούν 2 mol $KMnO_4$
0,1 mol απαιτούν x;

$$x = \frac{2 \cdot 0,1}{5} mol = 0,04 mol KMnO_4$$

Άρα όλη η ποσότητα του οξειδωτικού καταναλώθηκε από την αλκοόλη επομένως και η τρίτη ουσία του μίγματος δεν οξειδώνεται άρα και είναι αιθέρας με τύπο $CH_3CH_2OCH_3$

Γ3.

α) Έστω x mol από το κάθε αντιδρών μετατρέπεται σε προϊόντα για να φτάσει το σύστημα σε χημική ισορροπία. Έχουμε τον παρακάτω πίνακα μεταβολών:

Η σταθερά χημικής ισορροπίας θα είναι:

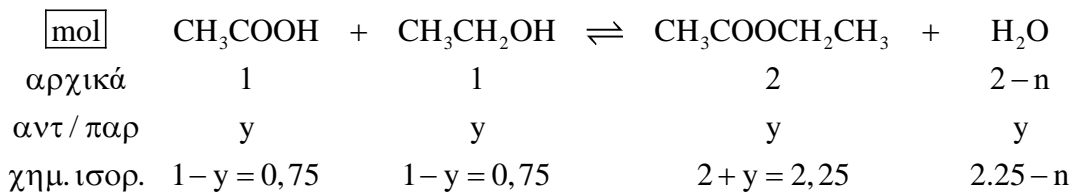
$$K_c = \frac{\frac{x}{3-x} \cdot \frac{x}{3-x}}{0,445 \cdot 0,445} \Rightarrow 4 = \frac{x^2}{(3-x)^2} \Rightarrow 2 = \frac{x}{3-x} \Rightarrow x = 2$$

Άρα στην χημική ισορροπία θα υπάρχουν 1 mol $\text{CH}_3\text{CH}_2\text{OH}$, 1 mol CH_3COOH 2 mol $\text{CH}_3\text{COOCH}_2\text{CH}_3$ και 2 mol H_2O

β) Αν αφαιρεθούν n mol H_2O η ποσότητα του εστέρα θα αυξηθεί κατά y mol δηλαδή κατά:

$$y = \frac{12,5}{100} \cdot 2 = 0,25$$

Έχουμε τον παρακάτω πίνακα μεταβολών:

Η σταθερά χημικής ισορροπίας θα είναι:

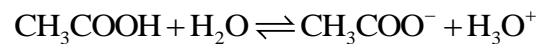
$$K_c = \frac{\frac{2,25}{0,75} \cdot \frac{2,25-n}{0,75}}{0,445 \cdot 0,445} \Rightarrow 4 = \frac{2,25 \cdot (2,25-n)}{0,75 \cdot 0,75} \Rightarrow n = 1,25$$

Άρα αφαιρέθηκαν 1,25 mol H_2O .

ΘΕΜΑ Δ

Δ1.

Θα πραγματοποιηθεί στο διάλυμα Υ1 η αντίδραση:

Αν x είναι η συγκέντρωση των οξωνίων το x θα είναι:

$$\text{pH} = 2,5 \Rightarrow x = 10^{-2,5} \text{ M}$$

Θα ισχύει στο διάλυμα Υ1 η σχέση:

$$K_a = \frac{x^2}{C_1} \Rightarrow C_1 = \frac{x^2}{K_a} \Rightarrow C_1 = \frac{(10^{-2,5})^2}{2 \cdot 10^{-5}} \Rightarrow C_1 = 0,5 \text{ M}$$

Δ2.

Έστω η συγκέντρωση του διαλύματος Υ2 CH_3COOH είναι C_1 η συγκέντρωση σε

$$\text{CH}_3\text{COONa} \text{ θα είναι } C_2' = \frac{n_2'}{V_2} = \frac{0,04}{0,2} \text{ M} = 0,2 \text{ M}$$

Στο ρυθμιστικό διάλυμα ισχύει η σχέση:

$$\text{pH} = \text{p}K_a + \log \frac{C_2'}{C_2} \Rightarrow 5 = -\log(2 \cdot 10^{-5}) + \log \frac{0,2}{C_2} \Rightarrow 5 = -\log 2 + 5 + \log \frac{0,2}{C_2} \Rightarrow$$

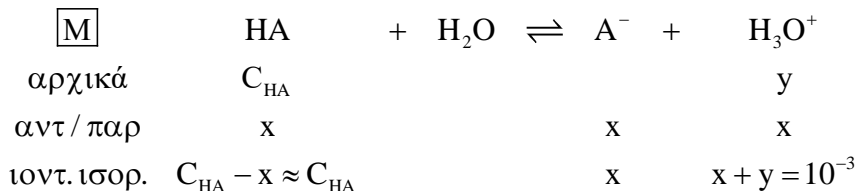
$$\log 2 = \log \frac{0,2}{C_2} \Rightarrow C_2 = 0,1 \text{ M}$$

Δ3.

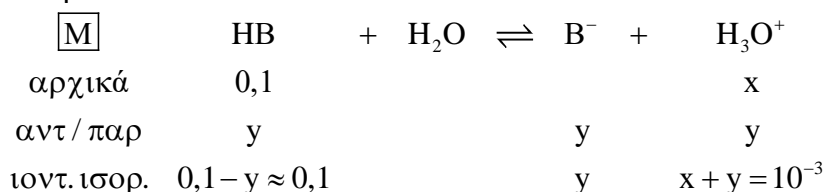
Έστω C_{HA} η συγκέντρωση του οξέος HA, x η συγκέντρωση των οξωνίων που ελευθερώνει το HA στο διάλυμα και y η συγκέντρωση των οξωνίων που ελευθερώνει το HB στο διάλυμα. Το σύνολο των οξωνίων θα είναι:

$$\text{pH} = 3 \Rightarrow [\text{H}_3\text{O}^+] = 10^{-3} \Rightarrow x + y = 10^{-3}$$

Για το οξύ HA έχουμε:

Για το οξύ HB έχουμε:

Για το οξύ HB θα ισχύει η σχέση:

$$K_{\text{aHB}} = \frac{y \cdot 10^{-3}}{0,1} \Rightarrow 5 \cdot 10^{-6} = \frac{y \cdot 10^{-3}}{0,1} \Rightarrow y = 6 \cdot 10^{-4}$$

Επομένως το x είναι: $x + y = 10^{-3} \Rightarrow x = 10^{-3} - 6 \cdot 10^{-4} \Rightarrow x = 4 \cdot 10^{-4}$

Για το οξύ HA θα ισχύει η σχέση:

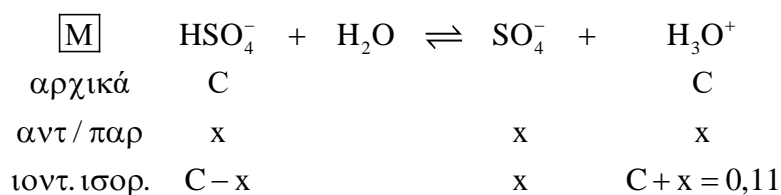
$$K_{\text{aHA}} = \frac{x \cdot 10^{-3}}{C_{\text{HA}}} \Rightarrow 2 \cdot 10^{-6} = \frac{4 \cdot 10^{-4} \cdot 10^{-3}}{C_{\text{HA}}} \Rightarrow C_{\text{HA}} = 0,2\text{M}$$

Δ4.

Έστω C M η συγκέντρωση του H_2SO_4 . Το H_2SO_4 ιοντίζεται πλήρως:

Τα ιόντα HSO_4^- ιοντίζονται μερικά οπότε έχουμε τον παρακάτω πίνακα:

Ισχύει η σχέση:

$$K_{\text{a2}} = \frac{x \cdot 0,11}{C - x} \Rightarrow \frac{11}{9} \cdot 10^{-2} = \frac{x \cdot 0,11}{0,1} \Rightarrow C = 10 \cdot x$$

Από τις δύο σχέσεις $C + x = 0,11$ και

$$C = 10 \cdot x \text{ προκύπτει ότι } C = 0,1$$

Άρα συγκέντρωση H_2SO_4 : 0,1M